

הישגי העולים \ בניין הבית הלאומי בשנים 1870-1920:

הישגיהם בתחום החינוך ותרבות:

1. אליעזר בן יהודה ופועלו לחידוש השפה העברית:

בני העלייה הראשונה החלו, כאמור, במאבק ליישום רעיון הפיכת השפה הלאומית בארץ לשפה עברית. עיקר המאבק להחדרת השפה העברית לחיי היומיום, לכתובה עיתונאית וספרותית וכשפת לימוד בבתי הספר התנהל על ידי **אליעזר בן יהודה**, שלימים כונה "**מחיה השפה העברית**". הוא התפעל מהמאבק הלאומי שניהלו עמי הבלקן נגד טורקיה, וזה הצית בו את הרגש הלאומי היהודי.

חידוש השפה העברית נחשב **להישג אדיר של הציונות**, מאחר שהעברית הייתה שימושית עד כה כשפת קודש בתפילות, ולא שימשה כשפת תקשורת בין יהודים. על כן, הוא נדרש היה **להחיותה מחדש** כדי לאפשר ליהודים לעשות בה שימוש.

בן יהודה ומשפחתו הקדישו את חייהם לשפה העברית, ובנו, איתמר בן אבי, היה לילד העברי הראשון. פעילותו של אליעזר בן יהודה החלה ב**לימוד השפה העברית בבית הספר של כ"ח בירושלים**. אליעזר בן יהודה יצא למאבק, שמטרתו לשכנע את הציבור בארץ בחשיבות השפה העברית **לא כשפת קודש אלא כשפת שיח יומיומי, וכשפת לימוד במוסדות החינוך**.

- המציא מילים עבריות חדשות כ: קטר, בקבוק, ממחטה ועוד
- הפיץ עיתונים בעברית כעיתון ה"צבי", "מבשרת ציון" – בהוצאת העיתון בעברית, התפרסמו בו מילים חדשות שנוצרו על-ידי הוועד ללשון, וכן בכתבות הכתובות בו, חל שימוש נרחב בשפה העברית המחודשת. על כן להוצאת העיתון הייתה **חשיבות רבה** (שימוש בשפה החדשה בחיי היום יום).
- הקים את הבית העברי הראשון: ביתו שימש דוגמה לבית יהודי שבו דיברו רק בשפה העברית.
- חיבור ופרסום מילון עברי - ריכז בתוכו את אוצר המילים המתחדש של השפה העברית. במושבות הוקמו גני ילדים ובתי ספר שבהם **החינוך הפך לסמל למלחמה למען תרבות ושפה עברית**. בבתי הספר במושבות החלו ללמד מקצועות כמו מדעים, צרפתית, היסטוריה, תנ"ך וספרות ארצישראלית. המורים פעלו רבות כדי שהעברית תהיה שפת הילדים גם מחוץ לכותלי בית הספר, וכך תונחל גם להוריהם.
- הקים את ועד הלשון העברי (1899) - תפקיד ועד זה היה **לחדש את השפה התנ"כית הבסיסית ולהוסיף מילים חדשות לאוצר המילים העברי**. הוועד קבע כללים דקדוקיים וקבע חידושי לשון, ובכך העשיר את השפה העברית במילים חדשות. לימים הפך ארגון זה ל-"אקדמיה ללשון העברית".

2. הקמת מוסדות, ארגונים וגופים יהודיים על טהרת השפה העברית

- הקמת ועד הלשון העברי (1899)
- הקמת הסתדרות המורים העבריים (1903) ע"י אוסישקין.
- הקמת ה"גימנסיה העברית הרצליה" (1905). בה למדו קרוב ל-500 תלמידים, בעברית, אשר זכו להכרה תיכונית ע"י השלטון העות'מאני ואף יכלו להשתלב בלימודים אקדמאים בחו"ל. מורי ותלמידי הגימנסיה היו נדבך מרכזי בתרבות העברית המתגבשת בת"א.
- הקמת בית הספר העברי הראשון בראשל"צ, ב"ס "חביב" (1887) כל מקצועות הלימוד בו נלמדו בעברית ומוריו אף כתבו את ספרי הלימוד הראשונים בעברית.
- גן הילדים העברי הראשון בראשל"צ (1898).

3. "מלחמת השפות" / "ריב הלשוניות":

ערב פתיחת הטכניון ב-1913, החרימו התלמידים והמורים העבריים את המוסד, מאחר ואגודת "עזרה" הגרמנית שהקימה אותו, קבעה ששפת הלימוד בו תהיה בגרמנית, בנימוק שאין מספיק עזרי למידה בעברית וכי העברית, היא שפה עתיקה שאינה מתאימה להוראת מקצועות מדעיים. הנציגים הציוניים ראו בשפה העברית המתחדשת שפה ראוייה ושאו להשרישה במוסדות ההשכלה. לאחר מאבק ממושך, הושגה פשרה ולפיה חלק ממקצועות הלימוד יילמדו **בעברית** ושאר המקצועות יילמדו **בגרמנית** עד לכתיבת ספרי לימוד תואמים בעברית. המאבק בטכניון היה שלב ראשון להשרשת השפה העברית בכלל בתיה"ס ובתחומי חיים נוספים ביישוב. הפצת השפה העברית בקרב היהודים בא"י חשובה בהיותה כדבק מלכד וכסממן לאומי.

הישגים בתחום הפוליטי:

1. הקמת מפלגות פועלים שיהיו את הבסיס לתנועת העבודה –

לראשונה, הוקמו בא"י מפלגות, שביקשו לשמש כמסגרות חברתיות לחבריהן. המפלגות שהוקמו היו מפלגות פועלים והחברות בהן הייתה התנדבותית: "הפועל הצעיר" (1905) ו"פועלי ציון" (1906), שביקשו לייצג את מעמד הפועלים בארץ, להעלות את מעמד ויוקרת הפועל העברי בא"י. הקמת המפלגות נוצרה כתוצאה מתחושת הבדידות של העולים בארץ, מהמצב הכלכלי הקשה, שפקד את העולים, מול תחרות לא אפשרית כמעט בפועל בשומר הערבי והתנכלות אנשי היישוב הישן והעלייה הראשונה לעולים החדשים. המפלגות הקימו מטבחים משותפים ומוזלים לחבריהן, חנויות וקופות מלווה, מכבסות, דיוקן, מסגרות להכשרה מקצועית וסיוע במציאת עבודה. ההבדל בין שתי המפלגות הוא: ש"פועלי ציון" הייתה סוציאליסטית (שאפה ליצור חברת פועלים שיוונית ואל – מעמדית בארץ) ואילו "הפועל הצעיר", לא הייתה סוציאליסטית ושאפה רק לסייע **לפועלים**, ללא מלחמת מעמדות, שלא התאימה לדעתם, למצב היהודים בא"י. "הפועל הצעיר" התבססה על הגותו של א.ד. גורדון "דת העבודה" ולפיה יש להגשים את הציונות באמצעות כיבוש העבודה ויצירת מעמד פועלים יהודיים בא"י.

2. אגודות האיכרים –

בתקופת ה עלייה ראשונה ניסו המתישבים להקים מסגרות ארגוניות. הוקמו וועדי מושבות והתאגדויות מקצועיות כמו התאחדות האיכרים ובעלי מלאכה. הניסיון המקיף ביותר לארגן את היישוב נעשה ב-1903 ע"י מנחם אוסישקין שארגן את ה"כנסיה" בזיכרון יעקב ומטרתו להציג את עמדת היישוב היהודי בא"י בפני התנועה הציונית. אך הארגון לא האריך ימים. ארגונים ומפלגות האיכרים מקימים אגודות התפתחות המשק החקלאי ביישובים הכפריים חייבה את האיכרים להקים אגודות שייצגו את הצרכים שלהם. במושבות הקימו האיכרים אגודות לפי ענפים חקלאיים. בשנת 1900 קמה אגודת האיכרים, שמטרתה הייתה לשמור על האינטרסים של האיכרים. באותה שנה הוקמה בפתח תקווה אגודת " הפרדס" שייצגה את האיכרים מגדלי ההדרים במושבה. עד מהרה הצטרפו אל האגודה מגדלי הדרים ממושבות אחרות. אגודת "הפרדס" פיתחה את ענף ההדרים באמצעות שילוב שיטות עיבוד חדישות, שימוש באמצעי דישון חדישים ושיווק הפרי לחוץ לארץ.

הישגים בתחום חברתי כלכלי:

1.

הקמת חברה יצרנית בארץ –

היהודים החלו להיות כוח יצרני: חלקם כמגדלי מזון בחקלאות וחלקם כפועלים במלאכה הזעירה או במפעלים שהקים הברון רוטשילד. ייצור המזון והציוד ע"י היהודים עצמם, יעזור בהנחת הבסיס הכלכלי של היישוב היהודי בא"י.

העולים ראו בעבודה העברית כערך, הנחוץ לבניית הלאום וכי רק באמצעות עבודה עברית תושג זכותם המוסרית של היהודים על א"י.

2.

הקמת מסגרות כלכליות ארגוניות: משטר הפקידות והמשד הארצי-ישראלי:

משטר הפקידות של הברון רוטשילד (1883-1900):

הישרדות המושבות החקלאיות באמצעות תמיכת הברון והנחייתו "שיטת האפוטרופסות". עיקרי השיטה: מערכת הפקידות של רוטשילד יצרה מנגנון לפיקוח ישיר על כל הנעשה במושבה. בכל מושבה מונה פקיד ראשי (יהודי ממוצא צרפתי) ולרשותו הועמדו עשרות פקידים, גננים, משגיחים, עוזרים וכו', ולא לה נוספו עוד מורים, גנות, רופאים, חושבים וכו'. וכך, מספר הפקידים היה רב ממספר האיכרים. האיכרים היו מוקפים במסכת חוקים ותקנות, אשר מנעו מהם עצמאות ואפשרות של חיי ציבור מתוקנים. אסור היה לפתוח מועדונים, להתאסף לאסיפה או לשיחות בירור, ענף הגפן הועמד במרכזן של רוב המושבות והופעלה שיטת תמלוגים למתיישבים ולפועלים, שלא עודדה מאמץ, יעילות ומוסר עבודה גבוה. הפצת משטר הפקידות (מינוי פקידים), שניהל את המושבות, לימד את המתיישבים שיטות עבודה וניהול, סיפק את הגידולים וכלי העבודה הדרושים, חילק את האדמות וארגן את העבודה בהן. בזכות הברון נטעו פרדסים, גנים, הוקמו מפעלים כיקבים, מפעל לזכוכית, מפעלי לבשמים ואף נתנו שירותי רווחה, דת והשכלה למתיישבים היהודיים. הברון אף הקים מושבות נוספות כמטולה ופרדס חנה. מפעל הברון אפשר את המשך הישרדותן של המושבות הכושלות ואת התבססותן בארץ. הברון עזר למתיישבים ממניעים הומניטריים וממניעים כלכליים, ולא משיקולים ציוניים, שכן סירב לשתף פעולה עם הרצל.

יתרונות השיטה:

- עמידה על הרגליים של המושבות הודות להעברת סכומי עתק של כסף.
- רוטשילד ביסס את המושבות והקים משק מתוכנן המשלב חקלאות ותעשייה, וקיווה לבסס את המושבות גם מבחינה כלכלית. כמו-כן, בכל מושבה הוא הקים בית ספר ובנה מוסדות ציבור ורפואה.
- שיטתו של הברון רוטשילד הבטיחה לאיכרים רמת חיים נאותה, ובעיקר יצרה מערכת שירותים קהילתיים מפותחת, בסביבה החסרה שירותים וביטחון כללי. הברון רוטשילד סיפק הגנה משפטית למושבות, לאחר ששילם שוחד לשלטונות. פעילותו הכלכלית של הברון הייתה מגוונת.
- עריכת ניסויים חקלאיים יקרים, כמו בראש פינה, שם נשתלו עצי תות, וביסוד המעלה הוקם מפעל לייצור בשמים.

חסרונות השיטה / הביקורת על השיטה:

- נוצר ניכור עמוק בין הפקידים הצרפתים לבין איכרי המושבות, בשל השוני התרבותי והאידיאולוגי. הפקיד הצרפתי חונך על ברכי התרבות הצרפתית, וראה באיכר "פרמיטיבי". הפקיד אמנם היה יהודי אך לא ציוני, והוא רק בא למלא את תפקידו. המתיחות הגדולה הובילה למרידה בראשון לציון.
- משטר הפקידות, מצד אחד, עודד את פעילות היהודים, אך מצד שני דחה את הפועל היהודי העצמאי. לא הייתה יוזמה עצמאית, מכיוון שהאיכרים קיבלו הכנסה קבועה מהברון. במושבות נוצרה חברה שאיננה מתפרנסת וחיה ברמת חיים גבוהה ללא קשר להכנסותיה מהעבודה.

- נוצרו פערים חברתיים, שחיתות ומנגנון מנופח, אורח חיים של תלות והתרפסות לפני הפקידים, שיטת 'הפרוטקציה'.
- הפקידים העדיפו להביא פועלים ערבים זולים ומיומנים לעיבוד השדות, וכך רבים איבדו את פרנסתם.
- פקידי הברון גרמו למתיישבים לעבור למשקים חד-ענפיים (כמו: ענף הגפן), וכתוצאה מכך המושבות לא ייצרו את התצרוכת העצמית שלהן אלא קנו אותה מן הערבים.
- הפקידים התערבו בחיי היומיום, לא נתנו לאיכרים לנהל את חייהם וחנקו כל יוזמה פרטית.
- התרבות הצרפתית החלה לחדור לחיי האיכרים ולמשפחותיהם על חשבון התרבות העברית. ילדיהם למדו את השפה הצרפתית והיו אף איכרים ששלחו את ילדיהם ללמוד בצרפת.

• המשרד הארץ-ישראלי (1907) –

ההסתדרות הציונית, מינתה את ארתור רופין, יהודי משפטן וסוציולוג מגרמניה, לעמוד בראש המשרד הארצישראלי ביפו, שהוא סניף של ההסתדרות הציונית העולמית. המשרד הוקם במטרה לחזק את הקשר בין ההסתדרות הציונית בגולה ובין העולים בא"י ולסייע לעולים בארץ ישראל ולהשפיע על דרך בניין הבית הלאומי. המשרד סייע ברכישת קרקעות רבות בצורה מאורגנת ומתוכננת מראש תוך שימוש בגופים כ"קק"ל ו"החברה להכשרת היישוב". רכישת הקרקעות נעשתה בכל הארץ ונועדה לסייע לפועלים חסרי אמצעים להגיע לידי קיום עצמאי מבחינה חקלאית ולהכשרתם. רכישת הקרקעות סייעה בפדיון קרקעות א"י מידי הערבים. רכישת הקרקעות נעשתה ע"י יהושע חנקין. כמו כן, המשרד סייע בהכשרת פועלים בעבודה חקלאית, לפני, עלייתם לא"י, סייע בהכנסת סוגי גידולים חדשים למושבות, שיטות עבודה חדשות ועודד הקמת צורות התיישבות חדשות בארץ, המשרד סייע בהכוונת ההון הפרטי בארץ וסייע בהקמת העיר תל אביב (1909) וחדש את עליית היהודים מתימן, באמצעות שליחת שמואל יבניאלי, מטעם המשרד, לתימן.

הישגים בתחום הביטחוני:

עד ראשית המאה ה-20 מלאכת השמירה במושבות היהודיות הייתה בידי הערבים. עולי העלייה השנייה האמינו כי השמירה היהודית היא תנאי לקבלת זכותם המוסרית של היהודים בא"י. השמירה הערבית לא הייתה יעילה ולא אחת גרמו השומרים הערביים נזק למתיישבים באמצעות גרימת נזקים ובזיזת המושבות. העולים הפעילו לחץ על המושבות להעסיק בתחומן שומרים עבריים והצליחו להעביר לידיים יהודיות את השמירה על מושבות הגליל. "כיבוש" השמירה נבע גם ממניע אידיאולוגי ולפיו רק כאשר יוכלו היהודים לעבד את האדמה ולשמור עליה, יזכו מוסרית לבעלות על אדמותיהם ויממשו את החזון הציוני. לכן, הוקמו שני גופים:

ארגון בר גיורא (1907):

פעילים ממפלגת "פועלי ציון" כאלכסנדר זייד, יצחק בן צבי, ישראל שוחט, יהושע חנקין ונוספים הקימו ארגון שמירה חשאי, שיעקוף את האיסורים שהטילו העות'מאנים על התארגנויות יהודיות. הארגון שהוקם כונה על שם שמעון בר-גיורא, ממנהיגי "המרד הגדול". לתפקיד מפקד הארגון נבחר ישראל שוחט. לארגון נקבעו עקרונות לגיבוש הכוח ההגנתי, להתיישבות חקלאית ולהקמת יישובי שמירה הארגון החליט לפעול בחשאי, בצורה היררכית וכאשר חבריו נתונים למשמעת ברזל. כדי שהארגון יהיה חשאי ככל האפשר, אנשיו למדו ערבית, התלבשו כערבים ורכבו על סוסים בדומה לערבים. סיסמתו הייתה: "בדם ואש יהודה נפלה, בדם ואש יהודה תקום".

ארגון "בר גיורא" החל את פעילותו בחוות סג'רה. חברי בר-גיורא התנו את קבלת השמירה בהעסקת פועלים יהודים במקום. כך הושג השילוב בין "כיבוש העבודה", "כיבוש השמירה" ו-"כיבוש הקרקע".

ארגון ה"שומר" (1909):

הרחבת ארגון בר גיורא לארגון גדול יותר, שיפעל בפריסה רחבה יותר ויכלול יישובים יהודים נוספים בגליל התחתון. הארגון פעל גם כן במסווה ערבי. הארגון ביקש להגביר את בטחון המתיישבים היהודיים במושבות, להחליף את השמירה הערבית במושבות בשומרים יהודיים ולהכשיר טיפוס יהודי עצמאי, חזק, מגן ומיומן. במטרה להשיג את מטרותיהם הם קבעו תקנון לארגון, קיימו מסגרות אימון והכשרה לשומרים, שהחלו לתפוס באופן הדרגתי את השמירה במושבות במקום השומרים הערביים ועסקו חברי גם בעבודות התיישבות והקימו ב-1909 את "לגיון העבודה" שני גדודים שפעלו באיזור סג'רה ובאיזור חדרה ועסקו בסלילת כבישים, ייבוש ביצות, הקמת מושבות כ"תל עדשים" (1913-1920), יינטש ויוקם שוב ע"י עולים מרוסיה ופולין ב-1923) ועוד.

הואיל וארגון ה"שומר" הנחיל את רעיון ההגנה היהודית ואת שילוב הקרקע וההתיישבות, הוא נחשב לארגון מעצב של היישוב היהודי בארץ-ישראל (גם לעיצוב דמות היהודי החדש). אנשי הארגון האמינו כי שילוב כל הרעיונות האלו הוא התנאי ליצירת בסיס ליישוב יהודי עצמאי, המספק את כל צרכיו בעצמו. בשנת 1913 נקלע ארגון ה"שומר" למשבר, והוא פורק.

חשיבות ארגון ה"שומר":

- א. כוח מגן עברי ראשון בהיקף ארצי. הוא היווה בסיס לגדודים העבריים ולארגון ה"הגנה".
 - ב. ארגון המשלב את רעיונות השמירה והעבודה העברית (החקלאות).
 - ג. העלאת ערכו של היישוב.
- באמצעות גופי הביטחון יוגשם חזון היהודי ה"חדש" המגן על עצמו לעומת יהודי הגולה החלשים והנרדפים, תחזקנה ההתיישבות היהודית ותפחת תלות המושבות בשומרים פחות נאמנים ויונף דגל "המהפכה הלאומית" המסמל את אחיזת היהודים בא"י.

הישגים בתחום ההתיישבות:

הקמת המושבה:

1. בימי העלייה הראשונה הוקמו 27 מושבות ראשונות כ: ראש"צ, יסוד המעלה, זיכרון יעקב ונוספות. מאפייני המושבות: – מושבות חקלאיות (גידולי מטעים, הדרים, זיתים, גפנים ותבואות), – אדמה ורכוש בבעלות פרטית, – הקרקע נקנתה במשותף ע"י קבוצת עולים והם חולקים נכסי ציבור משותפים ומערך שירותים שיתופיים, – בעלות אופי מסורתי, – לרוב הושגת המשק על סוג גידול אחד, – בתחילה היו המושבות עצמאיות כלכלית, תוך שנקבעו כללים וכלים לעזרה הדדית ואח"כ הפכו תלויות בסיועו הכספי של הברון. המושבות היו מושבות חקלאיות יהודיות ראשונות, סייעו בגאולת קרקעות בא"י מידיים ערביות והיוו את הבסיס להתיישבות יהודית חקלאית בארץ. חלק מהאדמות נרכשו ע"י הברון רוטשילד, יהושע חנקין (רחובות), עמק יזרעאל, חדרה ועמק חפר) וחברת יק"א, שהייתה בבעלות הברון הירש. בראשית העלייה היו בידי היהודים כ-22 אלף דונם ובראשית 1900 החזיקו היהודים ב-200 אלף דונם. המושבות הוקמו בשלושה גושים:

- א. מושבות יהודה – פ"ת, ראש"צ ורחובות.
- ב. מושבות השומרון – זכרון יעקב וחדרה.
- ג. מושבות הגליל – יבניאל, כפר תבור, ראש פינה, יסוד המעלה ומטולה.

המושבות יצרו מעין **טיפוס "יהודי חדש"** – איכר הקשור לאדמה, שהרי החקלאות הייתה לגורם המשמעותי ביותר בחיי המושבה. בהתחלה, רוב המושבות היו עצמאיות מבחינה כלכלית, אך לאחר כישלונותיהם החקלאיים, הפכו תלויים בסיוע כספי של הברון רוטשילד.

למושבות הייתה חשיבות רבה מכיוון שהן עזרו בקניית קרקעות בארץ-ישראל מידיים ערביות, והיו את הבסיס להתיישבות יהודית חקלאית בארץ-ישראל.

2.

הקמת הקבוצה:

בימי העלייה השנייה הוקמו יישובים על בסיס האידיאולוגיה הסוציאליסטית: עקרון השיתופית ו-שיוויונית. החיים בקבוצה הם כקומונה, כולם ביחד, ללא חלוקה לתאים משפחתיים. חברים בקבוצה כ-20-30 חברים. הבעלות על הקרקע, הרכוש והרווחים היא משותפת, קיימת קופה מרכזית, כולם חולקים בעבודה ובשירותים. שיתוף ושוויון – כל חלקי הקבוצה היו משותפים (חקלאות, רפת, בתים, כסף). כל אחד נתן כמה שיכל וכל אחד קיבל כמה שהיה צריך. הלבוש היה אותו הלבוש, חדר האוכל היה משותף, המרפאה הייתה משותפת ועוד דברים דומים. היה איסור על עבודה שכירה. הקבוצה התבססה רק על עבודה עברית עצמאית.

קבוצת דגניה – "אם הקבוצות":

הקבוצה הראשונה שהוקמה היא קבוצת דגניה. היא הוקמה "לא במתוכנן" אלא תוך השתלשלות אירועים. דגניה, אם הקבוצות, נוסדה בעמק הירדן בשנת 1909, ע"י 12 חברי קומונה. מייסדיה חיו בשיתוף מלא כהמשך ישיר לאופי חייהם בחדרה כמשפחה אחת גדולה. דגניה הפכה במהירות לפלא חברתי וכדגם להערצה ולחיקוי. היא לא הייתה יישוב זמני אלא יישוב שיתופי על בסיס קבע. דגניה נחשבת להתיישבות ארץ-ישראלית מקורית, שקידמה ערכי שוויון ושיתוף, שללה את הקניין הפרטי וקידמה את ערך הפרט. היא יצרה חברה שוויונית והרמונית, והוכיחה כי עבודה שיתופית והרמונית יכולה לגבש חברה מיוחדת במינה, כזאת שמסוגלת להצליח כלכלית.

3.

הקמת העיר תל אביב (1909):

העיר, אינה צורת התיישבות חדשה, אך להקמת ת"א יש ייחודה והוא בזכות היותה העיר העברית הראשונה שהוקמה על טהרת אוכלוסייה יהודית.

מרבית העולים בעלייה השנייה, כאמור, היו עירוניים מהמעמד הבינוני. רובם פנו להתיישבות עירונית, שהביאה לגידול הערים יפו, ירושלים וחיפה. **גידול האוכלוסייה הוביל, בין היתר, גם לבנייה מואצת של שכונות חדשות נפרדות מהערים וכך, לצד תנאי הדיור הקשים ביפו ולצד הסכסוכים עם הערבים, 60 משפחות התארגנו יחדיו ויסדו את השכונה "אחוזת בית" בשנת 1909, צפונית לעיר יפו, שלימים הפכה לעיר "תל-אביב".**

תחילה, התיישבו בה שישים משפחות אולם היא התפתחה במהירות ביוזמת ראש העיר הראשון מאיר דיזינגוף ושמה שונה ל-"תל-אביב" (בהתבסס על ספרו של הרצל 'אלטנוילנד', ארץ ישנה = תל, חדשה = אביב). **תל-אביב הייתה עיר מודרנית מערבית ממש, כיתר הערים האירופאיות.** גרו בה אנשי העלייה השנייה אשר השתייכו למעמד הבורגני בתקופת הגולה. הבתים הראשונים נבנו ברחוב הרצל. כבר בשלב זה, מוסדות ציוניים מרכזיים העבירו לתל אביב את משרדיהם. שם גם התרכזו מוסדות חינוך ותרבות (כמו בתי ספר מיוחדים לאומנות, אוניברסיטאות, וכדומה), משרדים יהודיים ועסקים רבים.

מאפייני ההתיישבות העירונית: גדולה בהיקפה ובאוכלוסייתה, שכנו בה מבני ציבור, תרבות ותעשייה גדולים, בעלות פרטית על הרכוש, תרבות אירופאית וצביון מודרני.

השלכות הקמת העיר:

- א. העיר נבנתה ע"י פועלי העלייה השנייה, פועלים עבריים, והדבר גרם להם לחוש **גאווה לאומית**. העיר הפכה להיות מרכז התרבות העברית.
- ב. העיר תל אביב הפכה להיות **מוקד משיכה** לעליות הבאות.
- ג. סגנון הבנייה היה אירופאי, וכך הוא הכניס את התרבות האירופאית לארץ-ישראל.
- ד. העיר התנהלה ע"י ארגון עצמאי – **"היהודי החדש"**.

מפת ההתיישבות

